

עשרת הרוגי מלכות

בתקופה זו של שלהי חודש סיון, נהרגו ארבעה מתוך עשרת הרוגי מלכות. רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל כהן גדול וכן רבי חנינא סגן הכהנים ב-כ"ה בסיון ורבי חנינא בן תרדיון ב-כ"ז בו. עשרת הרוגי מלכות לא נהרגו כולם בעת אחת, כך לדוגמה שייכים רבן שמעון בן גמליאל לדור החורבן ואילו רבי עקיבא וחבריו שייכים לתקופת מרד בר כוכבא, כששים שנה מאוחר יותר.

מתוך המסופר בגמרא ובמדרשים (עבודה זרה, מדרש איכה ומדרש תהלים), מסתבר שהיו יותר מעשרה, אלא שעשרה אלה נבחרו כמייצגים את הדור כולו. ייתכן גם שנבחרו כיוון שנגזרו עליהם מיתות משונות. מכל מקום, בגמרא ובמדרשים קיימים מספר שמות של תנאים ואמוראים ופירוט השמות אינו זהה בכל המקורות. נראה, כי הדבר נובע מהעובדה שהיו כאמור יותר מעשרה.

גם הביטוי "עשרת הרוגי מלכות" אינו מופיע בגמרא או במדרשים. בגמרא מסופר רק על הריגתם של חמישה מתוך העשרה: רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל כהן גדול (אבות דרבי נתן, לח), רבי עקיבא (ברכות, סא) ורבי חנינא בן תרדיון (עבודה זרה, יז) ורבי יהודה בן בבא (עבודה זרה, ח). הביטוי מופיע לראשונה באגרת של ר' שריא גאון. אגרת ששימשה בסיס לפיוט "אלה אזכרה ואהמיה" הנאמר בסליחות במוסף של יום הכיפורים וכן בקניות לתשעה באב.

סיפורם של עשרת הרוגי מלכות, נתקדש ונשתמר במסורת היהודית, כביטוי למלחמה מתמדת על הזכות ללמוד תורה ולקיים את מצוותיה. ביטוי בולט לכך, ניתן למצוא בדו-שיח שבין רבי עקיבא ליהודה בן פפוס, כמסופר בילקוט שמעוני (תתלו): "תנו רבנן, פעם אחת נזרה מלכות נזרה על ישראל, שלא יתעסקו בתורה. מה עשה רבי עקיבא: הלך והקהיל קהלות ברביים וישב ועסק בתורה. בא פפוס בן יהודה ומצאו, אמר ליה: עקיבא, אי אתה ירא ואתם, כדרך שראו אבותי ואבותיכם. אמרו לו: אתה הוא שאומרים עליך שחכם אתה, אי אתה חכם אלא טפס. אמשול לך משל, למה הדבר דומה: לשועל שהיה עובר על שפת הנהר וראה דגים שהיו מתקבצים בים ורצים, אמר להם: מפני מה אתם צרים? אמרו לו: מפני הרשתות והמכמורות שעושין לנו בני אדם. אמר להם: עלו ליבשה ונדורו אני ואתם, כדרך שראו אבותי ואבותיכם. אמרו לו: אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות, אי אתה אלא שוטה שבחיות. ומה עתה שאנו עומדין במקום חיותנו - כך, אם אנו עולין ליבשה - על אחת כמה וכמה. כך, עכשיו שאנו עוסקין בתורה שכתוב בה (דברים ל, כ): 'כי הוא חיידך ואורך ימך' - כך אנו מתיראין, אם אנו פוסקין מן התורה - על אחת כמה וכמה". בנוסף, מבליט סיפורם של עשרת הרוגי מלכות את היותו של האדם בר-חלוף ובר-תחליף, ואילו התורה נצחית ולעולם עומדת, כמתואר בסיפורו של רבי חנינא בן תרדיון (עבודה זרה יח, א): "מצאוהו לרבי חנינא בן תרדיון, שהיה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות ברביים וספר תורה מונח לו בתיקו. הביאוהו וכרכוהו בספר תורה, והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור, והביאו ספוגין של צמר ושראום במים והניחום על לבו, כדי שלא תצא נשמתו מהרה. אמרה לו בתו: אבא, אראך בכך! אמר לה: אילמלי אני נשרפתי לבדי, היה הדבר קשה לי. עכשיו שאני נשרף וספר תורה עמי, מי שמבקש לעבונה של ספר תורה, הוא יבקש לעבוני. אמרו לו תלמידיו: רבי, מה אתה רואה? אמר להן: גוילין שרפנין ואתיות פרוחות". וכן בסיפורו של רבי עקיבא (ברכות סא, א): "בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה, זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את שפרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן? אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה 'בכל נפשך' - אפילו נוטל את נשמתך, אמתת: מתי יבא לידי ואקיימו, ועכשיו שבא לידי - לא אקיימו! היה מאריך ב' אחד', עד שיצאת נשמתו באחד".

ראש חודש תמוז יהיה ביום שבת קודש ולמחרתו ביום ראשון ה'בעל"ט המולד יהיה בשבת קודש, שעה 9, 16 דקות ו-13 חלקים

חברי המערכת: הרב אברהם פוס, משה רוט, נפתלי יערי, יהודה מליק
העריכה בסיוע אברכי כולל "י"ד ברודמן" ללימודי הוראה ודינו, בית שפירא, רחובות
טלפון: 08-9412048
אתרנו באינטרנט: www.pirsuma.com/siach
הדפסה: דפוס ש.הר. רחובות טל. 08-9475106

שיחה

יוצא לאור לעילוי נשמת הקדושים
מיכאל יצחק מליק ואברהם פלדמן הי"ד

פרשת שלח, סיון תשע"ז | שבת מברכין | שנה שלושים ושמונה, גליון מס' 33

גליון זה יוצא לאור בחסות עיריית רחובות, האגף למוסדות העירייה, המחלקה לתרבות תורנית

אברהם

למה נסמכה פרשת חלה לחטא המרגלים?

"דָּבַר אֵל בני ישראל ואמרת אֲלֵהֶם: בְּנֵאֱמָר אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה. והיה פֶּאֶקְלֶם מִלְחַם הארץ... ראשית עֲרֹסְתֶכֶם, חלה תרימו תרומה..." (טו, יח-כ).

למה נסמכה פרשה זו אחר עניין המרגלים? ועוד, אם אדם הפריש משדהו פאה, תרומות ומעשרות מן הגורן, מדוע נצטווה להפריש חלה גם מהעיסה?

בטעם סמיכות זו, כתב הספרונו (טו, כ): "אחר חטא המרגלים - הצריך גם החלה, למען יהיו ראויים שתחול ברכה בבתיכם, כאמור: 'וראשית עֲרֹסְתֶיכֶם תתנו לכהן, להניח ברכה אל ביתך'" (יחזקאל מד, ל). משמע מדבריו, שכיוון שחטא המרגלים גרם לביטול הברכה בבתי ישראל, ניתנה להם מצוות חלה - כדי להחזיר את הברכה אשר נלקחה מהם בחטא המרגלים.

ויש להבין, מדוע גרם חטא המרגלים לביטול הברכה בבתי ישראל, וכיצד תוקן דבר זה על ידי מצוות חלה? חז"ל מסבירים, כי מאחר שפגמו ישראל באמונתם בהשגחת הבורא עליהם בעולם הגשמי, בזה שאמרו שאנשי הארץ "אנשי מדות" (יג, וכן: "מִקְבְּלֵי יָלֶתֶת ה' להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם" (יד, טו) ומהו נחסרה מהם הברכה המצויה בבית האדם מכוח השגחת הקב"ה, ולפיכך, ניתנה להם מצוות חלה, שיפרישו מעיסותיהם לכהן, כדי שיהיו עסקיהם בענייני העולם נעשים מתוך הכרה תמידית בבורא יתברך, שהכל שלו ומידו ניתן להם ועל פי רצונו יתנו את ראשית עריסותיהם תרומה לה, וכן שהקב"ה בידו הכל והשגחתו על בני ישראל הוא מגוון עליהם מכל צריהם. ומכאן ברור, שכאשר הם בוטחים בה' ומשעבדים את ליבם לאביהם שבשמים, מתוך אמונה שלמה שהוא משיגה עליהם ומגן בעדם בכל מצב, וזאת בזכות מצוות חלה שהם מפרישים מעיסתם, בכך מגבירים הם את תלותם ואמונתם בקב"ה.

ועל מה ששאלנו, מדוע מפרש אדם חלה מהעיסה, והרי כבר הפריש תרומות ומעשרות, כביכול זו "שלי היא העיסה, שכבר טרחתי בה טרחות רבות עד הנה והתקנתיה כראוי", אומרים חז"ל: על כן עליו לחזור ולהפריש ממנה "ראשית" לכהן, כדי שיכיר וידע שכל מכלו ופרנסתו אינם אלא מתנת שמים, בחסד הבורא יתברך, המשגיח עליו ומקיים אותו בטובו הגדול. ובעיקר, שהחלה היא מופרת מהעיסה, שקודם האכילה - מצווה התורה הקדושה את היהודי, שהוא כל-כך רוצה לאפות ולאכול מיניע כפיו, ואומרת לו: קודם תפריש את החלה תרומה לה! וזאת, לחנך אותו לאמונה בהשגחת הש"ת עליו, ומיילאל תחזור גם הברכה והברכה בביתו.

מעלת התורה קודם האכילה

שומה עלינו ללמוד מדבריו אלו, את חשיבותה של הברכה הנאמרת קודם האכילה, ברכה שבה מכריזים אנו ומודיעים את אמונתנו במי שאמר והיה העולם, שהוא חי לעד וקיים לצנח ומקיים את כל העולמות העליונים והתחתונים. ולא נשנה בשניאתם של המרגלים, שנבהלו מהענקים ומיושבי הארץ הבצורה ושכחו שאל-ל הוא המושיע והמגן. ועל ידי זה נזכה, שתשרה הברכה בביתנו ובכל מעשי ידינו - "להניח ברכה אל ביתך".

צבי שלום

מערכת "שיח" וכולל "יד ברודמן" משתתפים באבלו של ר' מנחם קליין ז"ל
לרגל פטירת אחיו, ר' נפתלי צבי ב"ר משה יעקב קליין ז"ל, נלב"ע ט"ו בסיון תשע"ז

גליון זה מוקדש ע"י גב' מרים אברמסקי ומשפחתה הי"ו
לע"נ אביה, ר' אברהם ב"ר יעקב דקלו ז"ל, נלב"ע כ"ז בסיון תשל"ח

האם משה שלח מרגלים?

כשתעינו בכל הפרשה, תתפלאו לגלות, שהשוש ר.ג.ל לא נזכר בפיה, אבל השוש ש.ר.ג. נזכר 12 פעמים. משמע, שמשלח שלח "תריס" ולא מרגלים. מה בעצם ההבדל בין הפעלים? כידוע, גם בימינו, מרגלים נשלחים להביא מידע צבאי, שנועד לסייע בעת מלחמה. ובכלל, כל "טקס" שלילת התריס בפרשתנו, אינו תואם פעילות מודיעינית רגילה: לא מקובל לשלוח 12 מרגלים הכוללים בקבוצה אחת (מסיבה לא הסבירו האחים ליוסף, למה הם אינם מרגלים...). לא מקובל לשלוח אנשים ידועים בשמותם, לא מסכנים מנהיגי ציבור שהיו ודאי לא כל כך צעירים, לא שולחים אותם בגלוי, בידעת הציבור, ולא מקבלים מהם מידע לעני כל ישראל. להבדל, בהמשך הספר נזכר, שמשלח שלח "לְרַגַל את יַעֲקֹב" (כא, ג), כי הוא רצה לכבושה, ככתוב מיד אחר כך. לא נזכרו שמות המרגלים, מספרם, וודאי יצאו הם חֲרָשׁ, כפי שאמר ב"היושע" (ב, א): "וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ (ליריחו)... שְׁנַיִם אַנְשֵׁי מַרְגְּלֵי חֲרָשׁ...".

אבל בפרשתנו, ביקשו מהמרגלים לתור את הארץ, כדי להתרשם ממנה בכליות. אמנם הם נתבקשו להביא גם מידע צבאי, אבל אז לא נחשב לריגול, כי ריגול נעשה ביעור כדי להביא מידע וקודתי מדויק, שסייע לעצם כיבוש העיר המסוימת. כאן הם נתבקשו לדווח על המצאות עריס בצורות בארץ, ועל טיב העמים שבה. אין במידע כללי זה, לסייע בכיבוש.

חשוב לדעת, שבתקופה הזאת, לא הייתה בארץ מדינה

ריבונית, אלא כל עיר הייתה אוטונומית, עם מלך משלה, ראה את המצב המשתקף מספר "היושע". לו הייתה עם מדינה, הם לא היו יכולים לפעול, מבלי שיחשדו בהם, כפי שעשה יוסף. מדינה בדרך כלל נוקטת אמצעים נגד ריגול. אבל "מרגלי" משה, הסתובבו בין בני הערים בחופשיות, בלי צורך להסתיר את מוצאם, נוכחותם, זהותם, או את מטרת הליכתם. לא היה איזה גוף ממלכתי שיעצור בעדם, או יחקור את מעשיהם...

או למה הם מקובל לכנותם "מרגלים"? כי כך עולה מהמקור השני, עם מסופר על פרישה זו (דברים א, כב-מ), שהעם ביקש לשלוח אנשים "וַיַּחְפְּרוּ לוֹ אֶת הָאָרֶץ... אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נַעֲלָה בָהּ, וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר בָּנְאוּ אֶלֵיהֶן" (פסוק כב). בפסוק הבא כן נאמר: "וַיָּבֹאוּ עַד חַלְא אֲשַׁלְל וְיִרְגְּלוּ אֹתָהּ". ועוד: גם קָבַל עֲצֵמו מַעִיד עַל עֲצָמו, שהוא נשלח לְרַגַל. "בן ארבעים שנה אכזי, בְּשִׁלְתָּ מוֹשֶׁה עַבְדִּי ה' אֵת... לְרַגַל אֶת הָאָרֶץ." (ויושע יד, ז). וניתן להוסיף לדעתו בדרך ריעיונית, שהתריס אכן היו מרגלים, אבל מוויית אחרת: נאמר בספר תהלים (טו, א): "וְלֹא רָגַל עַל לַעֲוֹן...". הכוונה היא לריגולות, שלן הרע. כידוע בזה חטאו המרגלים, שהוציאו דבת הארץ רעה.

מנחם אדלשטיין

"כי תבאו אל ארץ מושבתכם"

לאחר שהתורה מאתרת ומפרטת את חטאם של המרגלים, מצווה התורה על חיוב הבאת הנסכים בכניסת עם ישראל לארץ ישראל.

רבי משה בן נחמן תמה: מה ראתה התורה לצוות את עם ישראל את מצוות הקרבנות הנסכים, שהרי עוד שיכנסו לארץ ישראל יחלפו עוד ארבעים שנה! תירוצו, כי ציווי זה בא כדי להבטיח לעם ישראל, כי בוודאות יכנסו לארץ ישראל, ואין להם לחשוש שמא יחטאו ובעקבות כך יעשו ולא יכנסו לארץ המובטחת: "אמר שהבטיח את הבנים שְׁבָאוּ אל הארץ, השלים להם תורת הקרבנות שיקריבו נסכים בנואם לארץ. ואולי היה זה עתה, לְנַמְקֵם וְלְהַבְטִיחֵם, כי היו נואשים לאמר, מי יודע מה יהיה לאורך ימים לסוף ארבעים שנה, ואם יחטאו גם הבנים, ולכן ראה הקדוש ברוך הוא לתתם, כי בצוותא אותם במצות הארץ – הבטיחם שגילו לפניו שְׁבָאוּ ויורשו אותה".

הרמב"ן מוסיף ומבאר, כי חיוב הקרבנות הנסכים במדבר היה רק בקרבן התמיד. ברים, בארץ ישראל חיוב הנסכים הוא בכל קרבן עולה שלמים. גם בזמן תוכנית המשכן, לא הקריבו הנשיאים נסכים, ומה שנאמר בסוף פרשת נשא כי הם הביאו מנחות, הכוונה שהביאו רק את סולת המנחה ולא את היין: "והנה צָוָה נְסִיכִים בָּאָרֶץ עֲשׂוּתָם עֹלֹת וּבֹחֲבִים, כי במדבר לא נתחייבו נסכים – לבד בתמיד שנאמר בו (שמות כט, מ). וְנִסַּךְ רְבִיעִית הַיַּיִן יוֹן לְכַבֵּשׁ הָאֲחֵרִי", כי שם נאמר (שם, פסוק מב):

מה שרואים מכאן ומה שרואים משם

הנה שבים המרגלים מ"תור את הארץ" (יג, כה), אחרי מסע בן ארבעים יום. מסקנותיהם מוצגות לציבור, אך הנה מתגלית מחלוקת. לא מחלוקת לגבי הראייה האובייקטיבית, שהרי שנים עשר המרגלים ראו אותם דברים, אלא מחלוקת סובייקטיבית לגבי הפרשנות. כך מתוארים הדברים (יג, כז-כט): "וַיִּסְפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ: כָּאֵנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתֶּנּוּ, וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ הִיא וְזֶה פְרִיָּהּ. אָפֶס כִּי עַי הָעָם הַיִּשְׂרָאֵלִי בָּאָרֶץ, וְהַעֲרִים צָרֹת זֵדֹת קָדָו וְגַם יְרֵדֵי הַעֲנָק רָאִינוּ שָׁם. עֲמָלְקִי יוֹשֵׁב בָּאָרֶץ הַגְּבֹהַּ, וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי וְהַאֲמֹרִי יוֹשֵׁב בְּקֶרֶן הַיַּרְדֵּנִי יוֹשֵׁב עַל הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן".

עד כאן התיאור האובייקטיבי של המראות. מכאן מתחילה הפרשנות: הפרשנות **אחת** (יג, לו) – "עלה נַעֲלָה וַיִּרְשָׁנוּ אֹתָהּ, כִּי יָכֹל נוֹכַל לָהּ". הפרשנות **אחרת** (יג, לא) – "לא נוֹכַל לַעֲלֹת אֶל הָעָם כִּי חָזָק הוּא מֵאֵנּוּ".

על מניו ניתן לומר, שהמחלוקת נובעת מראיית המציאות העשוקות, מחד והחזון העתיד, מאידך. **מחד** (יג, לו): "וּשְׁמֵךְ יָרִינוּ אֶת הַפְּגִילִים, כִּי יָזַק מִן הַפְּגִילִים, וְנָהִי בְעֵינֵינוּ כַּחַבְדִּים וְכִן הֵינּוּ בְעֵינֵינוּ". **ומאידך** (יד, ח-ט): "אם כִּפֵּן בָּהּ ה' וַהֲבִיאוּ אֶתְנוּ

"חנוך לנער"

אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת וְנָתַנָּה לָנוּ... וְאָתְּם אֶל תִּפְרוֹא אֶת עַם הָאָרֶץ כִּי לַחֲמֹנָה הֵם, סָר צִלְמֵם מֵעֲלֵיכֶם וְהָ אֶתְנוּ אֶל תִּפְרָאם".

פסוקים אלה מגלמים בתוכם את תמצית קיומנו בעולם הסובב אותנו, מאז ימי המרגלים ועד ימינו **מחד**, ראיית המציאות כפי שהיא מתגלה לעיני המתבונן, הרוואה רק את המציאות הקיימת: "אין לדיין אלא מה שענינו רואות" (תנחומא, משפטים, ו). **מאידך**, תפיסה אמונית חזקה האומרת **(רש"י)**, בראשית א, א: "אמר רבי יצחק... ומה טעם פָּתַח בְּרֵאשִׁיתוּ: משום (תהלים קיא, ו). 'כח מעשיו הגדיל לעמו לתת להם נחלת גוים'. שאם יאמרו אומות העולם לישראל לטעמי אתם, שכְּבַשְׁתֶּם אֶרֶצוֹת שֶׁבַע גוֹיִם, הם אומרים להם: כל הארץ של הקדוש ברוך הוא היא, הוא בְּרָאָהּ וְנָתַנָּה לְאֶשֶׁר יִשְׂרָאֵל, בְּרָצוֹנוּ נָתַנָּה לָהֶם וּבְרָצוֹנוּ נִקְלָה מֵהֶם וְנָתַנָּה לָנוּ". ראייתם "הסובייקטיבית" של יהושע וְקָלֶב, מסבירה לא רק את הפרשנות שלהם למה שראו, אלא מסבירה את עצם הוויתור ויכולתו לעמוד במסה הגדולה והממשכת של הגאולה הממשמת ובאה.

נפתלי יערי

פינת ההלכה

הפרשת תרומות ומעשרות על פירות מחוברים (ב)

שבת שעברה למדנו, שלרוב הפוסקים אם מפרשי תרומות ומעשרות על פירות שעדיין מחוברים לעץ, ומתנה שיוחלו התרומות והמעשרות כאשר הפירות יתלשו, ההפרשה שלה, בתנאי שהפירות כבר הגיעו לשלש גידולם, הבאנו, **ש"חזון איש** (דמאי, סימן יז) אומר, שברך כלל הפרשה זו אינה מעולה.

ב"הלכות הארץ" ("מכון התורה והארץ", עמודים 38-37) פסק, שעל **כך בשעת תוצור** אפשר לבצע הפרשה כו מראש, וכגון במקרה שיש לו גינה וחושש שמא בני משפחתו יאכלו מן הפירות בלא הפרשת תרומות ומעשרות. אמנם, יש לכך כמה תנאים:

1. יש להעריך את כמות הפירות שייקטפו במשך השבוע.
2. יש לקחת קצת יותר מאחוז מן הפירות שמעריך שייקטפו במשך השבוע ולשמור אותם במקור, כדי שלא יתקלקלו (ושהרי כפי שלמדנו, הפרשה מראש על פירות

הרב אריה ויזל